

PROSTI ČAS

STANLEY PARKER – VPLIV DELANA PROSTI ČAS

- prosti čas opredeli kot ostanek časa, ki ostane, o so izpolnjene vse obveznosti
- razlikuje 5 vrst življenja ljudi:
  - delo (čas, ki ga preživiš na plačanem delovnem mestu)
  - delovne obveznosti (čas kot posledica zaposlitve, ni nujno delaven- vožnja tja in nazaj)
  - nedelovne obveznosti (dejavnosti kot sta gospodinjstvo in delo z otroki)
  - fiziološke potrebe (prehranjevanje, spanje, umivanje, opravljanje potrebe)
  - preostalo je prosti delovni čas
- dejavnosti prostega časa naj bi bile pogojene z različnimi dejavniki, ki so povezani z načinom dela ljudi

RAZŠIRITVENI VZOREC

□ delo se razširi v prosti čas, ni jasne delitve

- čas, ki se smatra za prosti čas, je kratek in se namenja za razvoj osebnosti
- vzorec je povezan z poklici, ki zahtevajo visoko stopnjo avtonomije, zadovoljstva in vključenosti v delo
- poklici: v podjetništvu, zdravstvu, poučevanje, socialno delo, nekateri kvalificirani manualni poklici

NEVTRALNI VZOREC

□ postavljena jasna ločnica med delom in prostim časom

- dejavniki obeh področij se razlikujejo
- družinsko življenje in prosti čas predstavljata osrednji življenjski interes
- povezano z poklici, ki zahtevajo nizko stopnjo avtonomije
- zadovoljstvo povezano bolj kot z samim delom, plačo in pogoji

OPOZICIJSKI VZOREC

□ delo ostro ločeno od prostega časa

- dejavnosti zelo različne, prosti je osrednji življenjski interes
- poklici z izjemno avtonomijo, uporaba le omejenega niza spretnosti , pogosti občutek sovraštva do dela
- nekvalificirano manualno delo, rudarstvo in ribolov v oddaljenih krajih

KRITIKE PARKERYA

- poleg dela ni upošteval drugih dejavnikov, ki oblikujejo prosti čas
- ne upošteva vpliva razreda na prosti čas
- ni upošteval nacionalne kulture, ki lahko vpliva na prosti čas
- analiza precej deterministična: ne omogoča individualne izbire pri dejavnostih prostega časa in bogate izbire pri dejavnostih prostega časa ljudi z enakimi poklici

RHONA RAPOPORT IN N. RAPOPORT – PROSTI ČAS IN DRUŽINSKI ŽIVLJENSKI CIKLUS

- dokazujeta da je za oblikovanje prostega časa družinsko življenje enako pomembno kot delo
  - delo, prosti čas in družina povezani vpliv na življenjski cikel
  - različna starost, različno stališče do dela
- 4 glavne stopnje v življenjskem ciklusu:
- adolescence: 15-19 let, iskanje osebne identitete
  - mlajša polnoletnost: 10 let od konca šole, oblikovanje družbene identitete
  - stopnja graditve: 25-55 let, skušajo zgraditi zadovoljujoč življenjski slog, dejavnosti prostega časa osredotočene na dom
  - kasnejša leta: 75 l oz čas upokojitve, glavna skrb je čut za družbeno in osebno integracijo

KRITIKA RAPOPORTOVIH

- neustrezna teorija in neustrezni dokazi
- preveč poudarjen življenjski cikel
- pomen različnih stopenj cikla naj bi bil pogojen družbeno ne pa biološko, kot trdita

KEN ROBERTS – PLURALISTIČNI POGLED NA PROSTI ČAS

- enako kot delo in življenjski cikel vplivajo na prosti čas tudi drugi dejavniki
- prosti čas naj bi vključeval svobodo izbire, kaj bo kdo delal
- nujne obveznosti ne morejo predstavljati prostega časa
- prosti čas je vse kar opravljamo prostovoljno

PROSTI ČAS IN IZBIRA

- zanika, da bi država in podjetja posameznikom vsilila vzorce prostega časa
- ljudje sami izberejo dejavnost

DRUŽBENI DEJAVNIKI IN PROSTI ČAS

- ne zanika vpliva družbenih dejavnikov na prosti čas
- strinja se, da razred vpliva na prosti čas, zavrača stališče, da ima prevladujoč vpliv
- nizek dohodek omejuje dejavnosti, vendar pa imajo vsi dovolj denarja za šport in neko vrsto počitnic

ŽIVLJENJSKI CIKEL DRUŽINE IN PROSTI ČAS

- življenjskemu ciklu družine pripisuje večji pomen kot delu
- ugotovil je, da naj bi osebe mlajše od 30 l, neporočene, preživele manj časa pred tv in več časa v družbi
- poleg življenjskega cikla poudarja druge dejavnike:
  - spol
  - izobrazba
  - zakonska skupnost